

Vrány rozsévající děs a červi s železnou tlamičkou. Pekla v tibetském textu abhidharmy

Daniel Berounský*

Uvedení

V obecnějším smyslu jsou vzdušné nebeské ráje a ponuré oblasti pekel obrazem kontrastního nahlížení na lidské konání v tomto světě. V evropském křesťanství bývaly výrazem vydělení svébytných oblastí „dobra“ a „zla“, které coby v jistém významu ryzejší a tudíž skutečnější než mnohdy nejasné lidské těkání ve světě „tahají za nitky“ loutkového divadla lidských životů. Přicházejí s nimi i konkrétní obrazy rohatých kotelníků, které mohou svědčit o oživení předkřesťanské tradice či importu z Asie.

Není úmyslem věnovat se na tomto místě křesťanství a úvodní odstavec ho zmiňuje jen z velmi prostého důvodu: pokud se česky vysloví „peklo“ a „ráj“, ihned se nějak automaticky objevují obrazy implicitně spojované s ním či jeho lidovým chápáním.

V indických náboženských tradicích je přítomná vertikální distribuce blaženého a krajně mučivého, která je spojená s kosmologickým uspořádáním světa. Uspořádání světa však představuje i „Řád“ (skt. *dharma*), který má být následovaný. Konkrétní obrazy pánů pekla s buvolími rohy a rozžhavené nádoby plné nešťastníků by mohly vzdáleně odkazovat k novějším křesťanským, přestože je otázka jejich přímého přejímání velmi nejistá a značně problematická. Významným rozdílem je absence zmiňovaného „čirého dobra“ a „čirého zla“ spojovaného s těmito vertikálně uspořádanými oblastmi světa. Indické verze nejsou zdaleka tak jednoduše bipolární. S rozšířením konceptu karmanu a samsáry jsou spíše obrazem běhu „přirozeného“ Řádu světa (skt. *dharma*), blaženosti a muk spojených s následováním Řádu či konání v rozporu s ním. V případě tibetských buddhistů jde o dědictví podobného druhu. Dokladem tohoto rozporu je i spis I. Desideriho o Tibetu, v němž tento jezuitský misionář z 18. století po věrném popisu buddhistických pekel vyčítá Tibetanům nekonzistent-

---

* Tento text vznikl s podporou grantu GA ČR *Obraz a text v buddhismu: Tibetská a mongolská ikonografie*, č. 401/05/2744 (2005-2007).

nost právě ve věcech dobra a zla,¹ jednoduchých konceptů, ve kterých podle něj nedokázali přemýšlet.

Indická pekla mají svého vládce, kterým je soudce činů Jama, v buddhistických tradicích často buvolohlavý.² Nejstarší zmínky o Jamovi lze nalézt ve Rgvédu³ a z nich se zdá, že se měl stát prvním obyvatelem říše zemfelych, která patrně ještě nebyla spojována s podzemními oblastmi. Srovnávací věda o indoevropské mytologii přinesla množství odkazů k analogickým postavám v perské a starogeránské mytologii (postavy Jimmy a islandského Ymiho),⁴ indické sepětí s později rozšířenými koncepty karmanu a samsáry mu však vštěpují specificky indické rysy. Ty z něj učinily poněkud jinou bytost, totiž posuzovatele činů. Jako soudce je však Jama jen personifikací řádu existujícího světa, proto se mezi jeho jmény objevuje v Mahábháratě i přízvisko Dharma – Řád.

Jama je jako soudce zmiňovaný, kromě mnoha jiných pozdějších textů, i ve starém Manuově zákoníku, který se svou autoritou začal prosazovat kolem počátku letopočtu.⁵ Je tu spojovaný s hrozivými tresty v peklech a právě zde se objevují v jedné z pasáží jména jednadvaceti pekel, ve kterých bude mučení podroben jedinec „přijavší dary od chtivého vládce, který se odklonil od autoritativního učení“.⁶ Mezi názvy pekel se objevuje značné množství takových, které zhruba odpovídají buddhistické tradici. To svědčí o obecněji indickém substrátu představ o peklech. Na jiném místě tohoto textu se vysvětluje paradoxní stav tělesného mučení po smrti a tedy i ztrátě těla:

1 Ippolito Desideri, *Cesta do Tibetu*, Praha: Odeon 1976, 207-208.

2 Tibetská tradice rozeznává množství Jamů, mezi nimi je i „Jama činů“ (*las kji gšin rdže*) a „Vládce dharmy“ (*čhos rgjal*), jehož „vnitřní forma“ (*nang grub*) má tvář démona a „vnější forma“ (*phji grub*) i „skrytá forma“ (*gsang grub*) je buvolohlavá. Základní typologie Jamů v tibetských tradicích viz Rin čen don grub, *Bod rgiud nang bstan lha tshogs čen mo bžugs so* [Velká sbírka božstev buddhistického učení tibetské tradice], Sining: Mtsho sngon mi rigs dpe skrun khang 2001, 1016-1026.

3 Rgvéd 10: 1-14, v češtině srov. *Védské hymny*, přel. Oldřich Friš, Praha: DharmaGaia 1994, 34-36.

4 K Jamovi viz zejména Bulcsu Siclos, „The Evolution of the Buddhist Yama“, *Buddhist Forum* 4/1, 1994-1995, 159-183.

5 *The Laws of Manu*, přel. Wendy Doniger – Brian K. Smith, New Delhi: Penguin Books 1991, xviii.

6 Manuův zákoník [dále *MZ*] 4: 87-91. Takový čin je zřetelně považovaný za nesmírně závažný prohřešek. Text udává názvy jen dvaceti pekel: támisra, andhatámisra, mahá-aurava, raurava, kálasútra, mahánaraka, samdživana, mahávíči, tapana, sampratápána, samháta, sakákóla, kudmala, pútímrítika, lóhašanku, rdžíša, panhána, šálmalinádi, asi-patravana, lóhadáraka. Srov. *The Laws of Manu...*, 82.

Po smrti člověka, který konal špatné skutky, je z pěti živlů zrozeno jiné pevné tělo určené k mučení. Když si (Živé duše) s tímto tělem protrpí mučení Jamou, (těla) se rozpustí a jednotlivé části se rozdělí do svého základního živlu.⁷

Tedy podobně jako v buddhistických tradicích jedinec po smrti získává nové tělo určené k mučení, které po pobytu v peklech „zemře“.

V Manuově zákoníku a ani ve známém eposu *Mahábhárata* nejsou pekla příliš detailně popsána. Velmi podrobné a jasně strukturované popisy pekel spojených s kosmologií se objevují v džinistické tradici a buddhistických textech.

Džinistické popisy pekel si je představují jako jámy umístěné v sedmi základních vrstvách podzemí.⁸ Tyto jámy mají velmi jasně rozvrženou strukturu do světových stran a směrů mezi nimi. Otakar Pertold jich napočítává celkem 8 400 000; čtyři precizně změřené vrstvy podzemí představují pekla horká a zbylé tři vrstvy hostí pekla studená. Vrchní části první podzemní vrstvy pak pekly ještě nejsou, obývají je totiž božské bytosti, asurové a rákšasové. V některých džinistických pramenech se objevují pekla analogická buddhistickým (např. „Nepřebroditelná řeka“ Vaitarani v *Sútrakritánga*)⁹ odkazující opět k obecněji indickému substrátu představ o peklech, které jsou v jednotlivých tradicích podrobněji rozvinuté.

V buddhistickém Pálijském kánonu théravádské tradice jsou jednotlivá pekla zmiňována nejčastěji v kontextu nějakého exemplárního prohřešku. Systematické líčení pekel se tu objevuje v textu *Pañcatidípāni*, který zmiňuje osm hlavních pekel a čtvero „doplňujících“ pro každé z nich.¹⁰ Vesměs v souladu s tímto théravádským textem je líčení pekel v textu *Abhidharmakośa*, díle gándhárského učence žijícího patrně ve 4. století pod jménem Vasubandhu. Toto podání je i pro mnoho „národních“ buddhismů velmi vlivné a autoritativní. Jediným zásadnějším rozdílem je pouze přidání osmi hlavních studených pekel, která jsou však vylíčena daleko méně podrobně.

7 MZ 12: 16-19. *The Laws of Manu*..., 280.

8 (1) „Země drahokamů“ (Ratnaprabhá) je dělená do tří „podvrstev“. Pouze nejspodnější z těchto vrstev je vlastním peklem. Celá tato sféra měří 80 000 jódžan. (2) „Kamenitá říše“ (Šarkaraprabhá) je vysoká 32 000 jódžan. Následují (3) „Říše písku“ (Válukáprabhá) o 28 000 jódžanách, (4) „Říše bahna“ (Pankaprabhá) o 24 000 jódžanách, (5) „Říše dýmu“ (Dhūmaprabhá) o 20 000 jódžanách, (6) „Říše tmy“ (Tamaprabhá) o 20 000 jódžanách a nakonec (7) „Nejtemnější říše“ (Mahátamaprabhá) o 8 000 jódžanách. Viz Otakar Pertold, *Džinismus*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1966, 134-136, 146-148. Čerpá podle vlastních slov z hutné Tattvārthadīgamasūtry a jejích komentářů.

9 Bimala Charan Law, *Heaven and Hell in Buddhist Perspective*, Calcutta – Simla: Thacker, Spink and Co. 1925, 124-125.

10 Ann Appleby Hazlewood, „A Translation of the Pañcatidípāni“, *Journal of the Pali Text Society* 11, 1987, 133-159.

Vasubandhuův text sestává z mnemotechnických veršů určených k upamatování nauk buddhistického žánru abhidharmy, ke kterému později připojil autokomentář. Vasubandhu byl pravděpodobně během sestavování základních hutných veršů *Abhidharmakóši* stoupencem buddhistické tradice vaibhášiků, ovšem ve svém autokomentáři *Abhidharmakóšabháša* se zdá o některých tvrzeních pochybovat a přináší často protiargumenty buddhistické tradice sautrántiků. V pasážích věnovaných kosmologii se objevuje i poměrně jasně popsaná struktura pekel, která jistě není jeho tvorem, ale kompilací a ujednacením představ o peklech v buddhistických tradicích severní Indie dané doby. Tato literatura vstoupila spolu s buddhismem do dalších zemí (Čína, Korea, Japonsko, Tibet atp.) a vytvořila základ představ o uspořádání pekel v místních buddhistických tradicích.

Tibetské texty abhidharmy nejsou výjimkou a dodnes je Vasubandhuovo dílo jedním z jejich ústředních zdrojů. Nejen z důvodu již existujících překladů Vasubandhova spisu¹¹ zde bude pro ukázkou tohoto žánru vybrána jiná klasická práce abhidharmy, která je českým čtenářům dosud nepřístupná. Jde o dílo tibetského autora známého pod jménem Čim Džampajang (*mčhims 'džam pa'i dbjangs*) nebo také Čim Namkha Daga (*mčhims nam mkha' drag pa*, 1210?-1285/1267?), který působil v tibetském klášteře Narthang a jehož text je dosud hojně užívaný napříč jednotlivými tibetskými buddhistickými tradicemi. Základ jeho popisu se podstatně neliší od Vasubandhuovy práce, je ovšem v některých detailech sdílnější. Jeho zdroji jsou z naprosté většiny buddhistické práce indického původu a jako pečlivý učenec udává i rozporuplná vyjádření některých buddhistických textů. Jeho vlastní práce je navíc doplněná glosami anonymního komentátora či více komentátorů, které jsou v překladu odlišené menším písmem a kurzívou. Text podává stručně, ale jasně způsoby mučení v jednotlivých hlavních peklech a neznámý glosátor k tomu přidává seznam prohrěšků působících pobyt v tom kterém z nich.

Buddhistická pekla jsou pojmenována podle způsobů mučení a dělí se na šestnáct hlavních pekel, přičemž osm z nich je horkých a osm stude-

11 Ze sanskrtu a především čínštiny je dostupný překlad *L'Abhidharmakóša de Vasubandhu*, přel. Louis de la Valée Poussin, Paris: Paul Geuthner 1923-26, překlad tohoto překladu do angličtiny viz *Abhidharmakóšabhāsyam* I-IV, přel. Leo M. Pruden, Berkeley: Asian Humanities Press 1988-1990. Poměrně neznámé jsou překlady do ruštiny. Překlad ze sanskrtu viz Vasubandhu, *Abhidharmakóša: Encyklopedija Abhidharmy* I-IV, přel. a kom. Elena P. Ostrovskaja – Valerij I. Rudoj, Skt. Petěrburg: Andrejev i synovja 1990, 1994; Vasubandhu, *Abhidharmakóša: Encyklopedija buddijskoj kanoničeskoj filosofii* V-VI, přel. a kom. Elena P. Ostrovskaja – Valerij I. Rudoj, Skt. Petěrburg: Izdatelstvo S.-Petěrburgskogo universitěta 2006. Překlad z tibetštiny viz Vasubandhu, *Abhidharmakóša* I-III, přel. Boris V. Semičov – M. G. Brjanskij, Ulan-Ude: Burjatskoe knižnoe izdatelstvo 1980-1988.

ných. Osm horkých pekel je umístěno přímo pod kontinentem Džambudvípou, text však upozorňuje i na tradici, která je klade pod centrální horu Méru. Ohledně hlavních studených pekel přináší daný text dva názory. První z nich je situuje k hradbě hor obklopujících čtyři světové kontinenty buddhistické kosmologie. Druhý hovoří o tom, že první studené peklo je 4000 jódžan směrem vpřed od prvního horkého pekla a zbylých sedm je ve vrstvách po 2000 jódžanách pod ním.¹² Horká pekla jsou obvykle daleko podrobněji popsána a jejich názvy odpovídají názvům pekel z *Pañčagatidípáni* théravádské tradice a často také Manuově zákoníku. Nepříliš podrobné líčení pekel studených vyvolává i poněkud komickou úvahu, zda si Indové vůbec mučení chladem dokázali představit. Vasubhandhu narozený v horských oblastech Gándhára patrně ano a stejně tak tibetští následovníci tradice.

Kolem každého z horkých pekel je navíc 16 „dodatečných“ pekel, která jsou v Tibetu často považovaná souhrnně za další sedmnácté peklo. Jsou to vlastně jen obdobná pekla čtyř druhů, která obklopují každé z hlavních pekel. Čtyři vchody do jednotlivých pekel po světových stranách z nich činí dohromady šestnáct.

Posledním, osmnáctým „Částečným peklím“ (tib. *ñi cche*) je pak peklo rozprostírající se na pouštích a jiných opuštěných místech povrchu země, ve kterých bytosti trpí jen po krátkou dobu.

Indické buddhistické tradice však kromě abhidharmické literatury přinášejí i podstatně rozvětvenější popisy pekel. Jedná se patrně o paralelní tradici objevující se ve velmi obsáhlém spise dochovaném jen v čínských a tibetských překladech pod sanskrtským titulem *Saddharmanusmrtjupasthána* (tib. *dam pa'i chos dran pa ñer bžag*), který lze přibližně přeložit jako „Ustanovení pamatování Dharmy“.¹³ Tento text podrobněji pojednává o jednotlivých „rodech“ prátů a narodil od abhidharmické literatury považuje každé ze šestnácti pekel kolem hlavních osmi pekel za specifické. Tím se dostává ne k šestnácti obecnějším „doplňujícím peklům“, ale ke sto čtyřem zcela odlišným druhům pekel. Typicky, zde překládaný text abhidharmy ho v některých vhodných pasážích cituje, ovšem zároveň se drží tradice Vasubandhuova textu čtyř obdobných pekel obklopujících hlavní pekla horká. To je příkladem tibetské schopnosti sladit leckdy rozporuplné výklady.

12 Jódžana je indickou délkovou mírou vysvětlovanou v buddhistické abhidharmě jako osmero běžných vzdáleností poustevny od města, někdy velmi zhruba udáváno jako 13 km.

13 Dergeská edice Kangjuru: text číslo 287. Anglický překlad vybraných pasáží z čínštiny viz Daigan Matsunaga – Alicia Matsunaga, *The Buddhist Concept of Hell*, New York: Philosophical Library 1972. Dílo je připisované Ašvaghóšovi (asi 1.-2. stol. n. l.).

K líčením pekel se vztahují i poněkud kratší výklady o jiných oblastech „špatného stavu zrození“, neboť ty často nějak s pekly souvisejí. Je to především stav prétů spojený s městem Kapila, ve kterém sídlí Jama-vládce pekel. Ten sám není obyvatelem pekla, ale prétou. Evropská literatura výraz préta vykládá převážně jako „hladový duch“, ten je však jen jedním z jejich druhů. Základní představa spojená s výrazem préta (tj. „odešedší“, „zemřelý“) se dotýká „duchů“ zemřelých jedinců bloudících v blízkosti lidí.¹⁴ Příslušnost Jamy k této skupině je daná jeho ambivalentním charakterem. Je napůl božstvem a napůl démonickou bytostí. Jeho sídlo, město Kapila, situují některé buddhistické prameny 500 jódžan pod město Vaišá-lí.¹⁵ Přestože o tom text explicitně nehovoří, prétové jsou evidentně součástí nejrvejší sféry podzemní říše a jejich utrpení není tak intenzivní jako muka obyvatel pekel samotných. Přeložený text přináší i nejednoznačné názory jednotlivých buddhistických tradic na préty, podle některých jsou součástí pekel, podle jiných mučitelé v peklech, podle jiných jsou zcela mimo pekla.

Podrobný popis pekel v buddhistických tradicích neslouží nějakému neutrálnímu kosmologickému líčení. Buddhistická kosmologie abhidharmy je zároveň komplikovaným matematickým modelem, ve kterém číselné kódy představují mentální projekci světa a měří zároveň pohyb „cítících bytostí“ po světě. Patra nebes představují stupně meditativního pohroužení a naopak vrstvy pekel „znečištěné vědomí“. Vzdálenost 20 000 jódžan pod Džambudvípou upomíná 20 sídel cítících bytostí zmiňovaných v abhidharmě, zároveň je čtvrtinou výšky ústřední hory Méru (80 000 jódžan), která současně koresponduje s počtem 80 000 dharem.¹⁶

Obrazy pekel hrají také zcela ústřední roli ve formování osobnosti odané buddhistickému Učení. Hrůza z následků nectnostných činů má vytvářet vhodnou motivaci pro následování Učení-Řádu, rozuměj buddhistického. V tomto smyslu rozvinuli Tibeťané své vlastní specifické žánry literatury sloužící k uvedení na cestu Učení. Především jde o příběhy „navrátilců po smrti“ (tib. *das log*), ve kterých se objevují „osobní zkušenosti“ z pekel coby následku nectnostného konání v lidském životě. Zdá se, že

14 Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Delhi: Motilal Banarsidass 2002 [1899], 711-712.

15 Dung dkar, *Dung dkar cchig mdzod chen mo*, Peking: Krung go'i bod rig pa dpe skrun khang 2002, 1853.

16 A. B. Ostrovskij, „Zritělno-číslovye kody v kosmologičeskoj modeli Vasubandhu“, in: Vasubandhu (překlad a komentář Valerij I. Rudoj – Elena P. Ostrovskaja), *Encyklopedija abhidharmy; razdel III loka-nirdeša ili učenije o mire; razdel IV karma-nirdeša ili učenje o karme*, Moskva: Naučno-izdatělskij centr Ladomir 2001, 47-71; W. Randolph Kloetzli, *Buddhist Cosmology; Science and Theology in the Images of Motion and Light*, Delhi: Motilal Banarsidass 1983.

takové texty působily především v misijních oblastech s obyvatelstvem poněkud vlažným k buddhismu.¹⁷

O jiném, tentokrát mongolském, misijním působení líčení pekel v 19. století svědčí poměrně hojně xylografické či malované výjevy z jednotlivých pekel, které jsou zastoupené i ve sbírce pražského Náprstkova muzea.¹⁸ Jejich zobrazení měla vhodně působit na negramotné mongolské konvertity. V tomto případě však nesloužil jako základ líčení pekel zde představovaný text buddhistické abhidharmy, ale daleko rozvětvenější popis pekel ve zmiňované *Saddharmanusmrtjupastháně*.

Základní buddhistická pekla jsou obdobně jmenována i v kosmologických textech tibetské tradice bönu a tyto náznaky zmiňované skutečnosti svědčí o silném vlivu indických buddhistických představ o peklech na obyvatelstvo Tibetu a Mongolska.¹⁹ Anebo také dokládají jejich silný zájem o věci posmrtné, kterému líčení komplikované struktury pekel musela imponovat.

Se vstupem tibetského buddhismu do západního prostředí by se zdály být obdobné misijní prostředky mezi západními konvertity k buddhismu liché. Pro západní obyvatele překonávající v době relativně nedávné monopolní výklad křesťanství i s jeho hrozbami peklem jsou až demotivující. Tato tradiční součást líčení pekel také ve výkladech mistrů působících na Západě často chybí či stojí poněkud stranou. Možným vysvětlením podrobných líčení pekel však pro západní posluchače bývá názor, že jde o „stav jejich vlastní mysli“.

Závěr překládaného textu krátce zmiňuje i náhledy na otázku „reality“ pekel a jejich strážců. Uvnitř mnoha názorových směrů buddhismu se objevují různá mínění, ovšem mezi nimi tradice jógáčára a madhjamaka nahlížejí pekla jako „stav mysli“ jejich obyvatel. To v dnešní době uspokoi-

17 Viz Lawrence Epstein, „On the History and Psychology of the ‘das log‘“, *The Tibet Journal* 7/4, 1982, 20-85.

18 K těmto zobrazením viz Luboš Bělka, „Buddhistická pekla a mnišský stav: Tělesná provinění a odplata“, in: Iva Doležalová – Eleonora Hamar – Luboš Bělka (eds.), *Náboženství a tělo*, Brno – Praha: Masarykova univerzita – Malvern 2006, 149-158; také Alice Sárkózi, „A Picture Book of Tibetan Hell“, in: Béla Kelényi – Judit Vinkovics (eds.), *Demons and Protectors: Folk Religion in Tibetan and Mongolian Buddhism*, Budapest: Ferenc Hopp Museum of Eastern Asiatic Art 2003, 99-110; Luboš Bělka, „Jamův soud: tibetský obraz pekla“, in: Milan Kováč – Attila Kovács – Tatiana Podolinská (eds.), *Cesty na druhý svět*, Bratislava: CERES 2005, 42-53.

19 Např. spis *mdzod phug* (Tenzin Namdak, *Mdzod phug: Basic Verses and Commentary*, Delhi: Tenzin Namdak 1966), který zmiňuje peklo *mnar med* (skt. avíči), líčení pekel obdobně „buddhistickým“ tradicím s jedinou zásadní odchylkou v lokalizaci pekel pod jezero Mánasarówar viz Dpal cchul, *G.jung drung bon gji bstan ‘bjung phjogs bsdus* [Shrnutí původu nauky svastikového bönu], Lhasa: Bod ldzongs mi dmangs dpe skrun khang 1988, 40-42.

juje psychologizující chutě Zápaďanů. Zdá se však, že skutečnost pekel je i v těchto tradicích chápána jako nezpochybnitelnou z hlediska běžného vnímání obdobně jevům nabízejícím se smyslům našeho lidského života. Pekla jsou stejně neskutečnými jako například dům ve kterém bydlíme v tomto životě. V hlubším smyslu jsou jen výtvořem naší mysli stejně jako podoba našeho současného domova.

**Překlad tibetského textu Výklad abhidharmy
uspořádaný do kapitol a zvaný „Ozdoba zjevného“²⁰**

kapitola: Nauka o místech pobytu cítících bytostí

Nyní ke špatným stavům cítících bytostí. Když se dojde 20 000 jódžan pod tento vlastní kontinent Džambudvípu, je tam vršek místa velikého pekla Nekonečná muka. Je umístěné ve čtverci o [straně] 20 000 jódžan {v obou směrech [tj. na výšku i na šířku]} a je tedy zhruba stejné velikosti. {Když se někdo zeptá, jak je tento kontinent uvnitř uspořádaný – stojí jako hromada nekonečného množství zrn.} A tak je jeho spodní okraj odtud vzdálený 40 000 jódžan. {Džhánašrí tvrdí, že je pod horou Méru.} A jelikož se tam cítícím bytostem nedostane úlevy z utrpení a trpí bez přestání, je [peklem] Nekonečná muka. Od Nekonečných muk je postupně nad sebou navršených sedm horkých pekel: Veliké horko, Horko, Silný nářek, Nářek, Drčení, Černé linky a Oživování. Někteří říkají, že těchto sedm je umístěných po stranách Nekonečných muk. {[To se zmiňuje] v *Abhidharmakóšabháše*.}

V *Bhúmivastu*²¹ se uvádí, že vespod odtud {od Himálaje} je směrem dolů ve vzdálenosti 32 000 jódžan Oživování a ostatních sedm [pekelných] je dále každé ve vzdálenosti po 4 000 jódžanách. Když se toto uvede do souladu s vysvětlením, že Nekonečná muka dosahují výšky 20 000, dostaneme vzdálenost 80 000 od tohoto místa²² a je tak zřejmé, že spodní základna „Nekonečných muk“ je umístěná na zlaté základně země.²³

20 V hranatých závorkách je to, co jsem doplnil pro srozumitelnost. Ve složených závorkách a kurzívou jsou poznámky anonymního komentátora. Překládám z knižně vydané verze Mchims ‘džam pa’i dbjangs, *Čhos mngon pa mdzod kji chhig le’ur bjas pa’i ‘grel pa mngon pa’i rgjan žes bja ba bžugs*, Si-ning: Krung go’i bod kji šes rig dpe skrun khang 1989, 290-296.

21 Tib. *Sa’i dngos gži*, skt. *Bhúmivastu*, Jógáčárabhúmi, práce připisovaná Asangovi.

22 Tj. 32 000 jódžan je vzdálené Oživování, vysoké je 4000 jódžan a to dá 36 000. Další šest pekel je po výšce 4000 jódžan (celkem 24 000 jódžan) a dohromady je to 60 000. Spolu s výškou 20 000 jódžan Nekonečných muk dostaneme výsledných 80 000.

Co se týče Oživování, mocí předchozích činů {*těmi došlo k tomu, že*} cítící bytosti třímají ve svých rukou nejrůznější zbraně. Navzájem se považují za nepřátele a [zbraněmi] se po sobě ohánějí. Tím se [rozsekávají] na kousky, padají bezvládně {*a zdvihány lehkým vánkem*} se v prostoru znovu zacelují. Odtud je tedy onen název. Když se tyto cítící bytosti znovu zacelí, [opět] proti sobě navzájem bojují. {*Tady se rodí bytosti, které se dopouštějí činů v zajetí prudkého hněvu, ty, které se přidržují nenávisti a ty, které zabíjejí lidi.*}

K Černým linkám. Cítící bytosti tu mají po těle narysované černé linky od temene až po chodidla. Když jsou rozřezávané pilou a podobně, během řezání vrchní části se zaceluje spodní a během řezání spodní části se zaceluje vrchní. {*Zde se rodí ti, kdo s hněvem vyzývají k nezpůsobnému chování vůči Trojímu klenotu, rodičům, šrávákům a pratjékabuddhům, lžou, pomlouvají je a podvádějí.*}

V Drcení jsou cítící bytosti bité [různými nástroji] od železných kladiv až po železné hory, které jakoby měly tváře ovcí. Těmi jsou ubíjené, dokud nejsou úplně rozmačkané. Poté jsou vyvržené ven, znovu se zacelí a jsou ubíjené znovu. {*Zde se rodí ti, kdo s radostí zabíjejí krávy, kozy a ovce a ti, kdo povětšinou holdují třem nectnostem těla [zvrhlému sexuálnímu styku, kradení a zabíjení].*}

V Nářku je železná základna země ničená plameny ohně. [Cítící bytosti] jsou v temném lese, kde jsou po mnoho let spalované ohněm. Mocí svých skutků nabyly jazyka o velikosti tisíce jódžan. Ten je během spalování ohněm oraný železným pluhem se zapřaženými voly, jejichž rohy a kopyta jsou ze železa. {*Zde se rodí ti, kdo si libují v zabíjení a pití krve, a ti, kdo šídí váhy.*}

V Silném nářku je tomu podobně; utrpení je dvakrát tak veliké. {*Zde se rodí ti, kdo uhranuli, kdo jsou velké chtivosti, kdo podvádějí.*}

V Horku se [cítící bytosti] postupně rodí uvnitř tří železných nádob. V nich jsou vařené plameny ohně až jsou spálené. {*Zde se rodí ti, kdo napadají ctnostné bráhmany, rodiče a mnoho cítících bytostí.*}

Ve Velkém horku je tomu podobně; utrpení je dvakrát tak veliké. {*Rodí se tu ti, kdo zabili někoho hodného úcty.*}

V Nekonečných mukách planou těla v jediném jazyku ohně uvnitř železného domu a zakoušejí tak utrpení. {*Zde se rodí ti, o kterých je řečeno: Když někdo mluví o řádném jako o neřádném a o neřádném jako o řádném, kdo se hněvá na vznešené jedince a mluví o neskutečném, ten upadá do Nekonečných muk.*}

23 Svět je tvořený vrstvami větrného víru, velkého oceánu a zlaté základny země, na ní jsou uspořádané kontinenty atp. 80 000 jódžan má být hluboká i vysoká centrální hora Méru.

A tak v těchto osmi převažuje utrpení z horka a zvou se tedy osmi horkými pekly. Avšak všech osm pekel má po svých stranách {*odděleně dokola*} navíc každé po dodatečných šestnácti [peklech]. To znamená, že tato horká pekla mají na každé ze čtyř stran po čtyřech [peklech].

{*Co se týče [těchto] čtyř,*} [1] když se bytosti vymaní z hlavního utrpení horka, [vejdou do] strouhy asi po kolena [hluboké a plné] řevavých uhlíků. Když tudy obyvatelé pekel procházejí, přicházejí o kůži, maso a krev nohou, až zůstanou jen samotné kosti. Jakmile nohu zdvihnou, maso znovu doroste.

[2] Když tudy projdou, ponoří se asi po pás do špinavého bahna zvaného Bahno tlejících mrtvol. Během toho, co tudy obyvatelé pekel procházejí, se jim přímo až ke kostem prokousávají svými železnými tlamičkami červi s bílým tělem a černou hlavičkou zvaní Červi s ostrou tlamičkou a znovu vylézají ven.

[3] Poté co se odtud vymaní, [objeví se na místě] zvaném Obklopené zbraněmi. Procházejí plání zaplněnou nesmírně ostrými [předměty] po takzvané Cestě zaplněné {*nesmírně ostrými*} břitvami. Když došlápnou, krev a maso jsou uřezávané a když nohu zvednou, znovu dorůstají a podobně. Název [tohoto místa] je podle lesa stromů s listy z mečů. Ty z nich padají a kam ostré meče dopadnou, tam usekávají končetiny i drobné končetiny [tj. uši, nos, prsty atp.]. Tam jsou i kaštanově zbarvení psi s železnými tlamami. {*Ti povalí bytosti na záda a rvou z nich páteř.*} [Před nimi] bytosti šplhají a padají z železných stromů šálkali, které mají kmen s ostrými trny o šestnácti palcích. Jak po nich cítící bytosti šplhají či padají z nich, natočí se směrem dolů či nahoru a probodnou jejich tělo. Na stromech jsou ptáci zvaní Vrány rozsévající dřevo, ty mají železné zobáky, těmi vytrhávají oči a polykají je. Toto vše se počítá k jedinému [místu zvanému] Obklopené zbraněmi. Proto také komentář²⁴ vysvětluje: „Kaštanově zbarvení psi jsou v jakoby lese mečů. Vrány se železnými zobáky jsou v lese [železných stromů] šálkali.“

[4] Dále od tohoto místa je Dokonale ničící řeka řevavých uhlíků a v ní jsou obyvatelé pekel vařeni tak, jako se vaří rýže. {*Strážci je chytí do železné sítě, položí nazad na plochu roztaveného železa a ptají se: „Copak si přeješ?“ – „My nic nevíme a nevidíme, ale máme hlad“, pronesou a oni jim do úst nalijí planoucí kus kovu a roztavené mědi a pak prožívají trápení spálených úst, hrdla a střev.*

Co se týče příčiny [procházení těmito dodatečnými pekly], po pořádku to jsou: neřádné studium a zvrhlé chování, ničení podpěr dharmy,²⁵ ohrožování šťastných jedinců, utopení ve vodě.

24 *Abhidharmakóšabhāṣya.*

Když má být vysvětleno, zda oni strážci [pekelní] jsou cítící bytosti či ne, vaibhášikové jsou přesvědčeni, že jsou cítícími bytostmi a jejich činy způsobily, že [činy] dozrají přímo tady v pekle. Nejsou spalováni pekelným ohněm, a takové odlišení [od jiných obyvatel pekel] je dané jejich [minulými] činy. Sautrántikové jsou přesvědčeni, že jejich činy je dáno, že vystávají v těle podobném cítícím bytostem. A čittamátrínové jsou přesvědčeni, že jsou jen právě ve vlastní mysli. } A tak jsou [tato místa] v každém směru po jednotlivých čtyřech a celkem je jich šestnáct. A protože jsou dodatečnými místy ohrožování, říká se jim dodatečná. Neboť po ohrožování ve velkých peklech jsou tu znovu vystaveni ohrožování.

Těmto se také říká obklopující pekla. V sůtře Učení o úplném mučení a neúplném mučení²⁶ se praví: „Těžké je projít osmi takzvanými pekly, zcela naplněnými hrůznými činy, jejichž jména se zvou Oživení, Drcení, dvojí Nárek, Horko, Velké horko a Nekonečná muka. Každé z nich je doplněné šestnácti, oddělené od sebe mají čtyři zdi a čtyři vchody, vše je obklopené železnými hradbami, zaplněné železem, základna je z planoucího železa. Je tu planoucí oheň, místo ze kterého plameny ohně pronikají do sta jódžan.“

Nyní ke studeným peklům. (1) Ohrožením nesmírným chladem [vznikají] po těle „puchýře“.²⁷ (2) Zesílením toho chladem puchýře praskají. (3) Ohrožením chladem se tisknou zuby a dlouhým utrpením cvakají, (4) chladem se vyluzují zvuky „a čhu“,²⁸ (5) vyluzují se zvuky „kji hu“,²⁹ (6) tělo se chladem rozpadá na mnoho kusů podobně okvětním lístkům květiny utpala,³⁰ (7) dále se chladem tělo rozpadá podobně okvětním lístkům lotosu; (8) ještě větším chladem se rozpadá podobně velkému lotosu. { *Tři z nich jsou pojmenovaná skrze zvuk a pět z nich skrze tělo.* } Tak je osm studených pekel odlišných od horkých. Mezi nimi mají první dvě a další tři jména podle změny těla. Zbývá tři mají jména podle změny hlasu. Nacházejí se na sever vpředu před horkými pekly pod Džambudvípou uvnitř ledovce. Učitel *Gang spel* je přesvědčený, že sedm studených pekel je dokola po okrajích pekla Oživujícího a dalších. V jeho komentáři je řečeno: „Někteří soudí, že chlad je na místech u okraje velkého oceánu. Někteří říkají, že místo studených pekel je po stranách hor obklopujících čtyři kontinenty, kde se vše proměňuje v černou temnotu.“ V *Bhúmivastu* je řečeno: „Pu-

25 Podpěry dharmy jsou stúpy, malby, sochy, texty.

26 Tib. *Jongs su gdung ba dang bčas pa dang jongs su gdung ba med pa bstan pa'i mdo.*

27 Nabízelo by se překlad „omrzlina“, jenže ty tibetština označuje jiným slovem *gangs phjid*, představa je tedy snad taková, že extrémním chladem vznikají „puchýře“.

28 Citoslovce vyjadřující chlad.

29 Citoslovce vyjadřující zoufalství.

30 Druh *Meconopsis*.

chýřovité je směrem rovně od Oživujícího ve vzdálenosti 4 000 jódžan. Ostatních sedm studených pekel je pak pod ním ve vzdálenostech po 2 000 jódžanách.“ {*Co se týče příčin zrození v nich, je to obrání „tří podpěr“ [těla-soch buddhů, řeči-náboženských textů, myslí-stúp] o roucho, boření domů před místy výkladu Dharmy, takové obrání rodičů o oděv, které způsobí trápení a podobně. V horkých peklech je utrpení větší než ve studených. Obecně se praví o utrpení v peklech v Suhrlélkha:*³¹ „Kdyby tu bylo utrpení z tří set prudce vržených kopí za jediný den, bylo by to menší utrpení než v pekle, takový příklad se nevyrovná ani části [utrpení v pekle].“ *Tak je to tedy řečeno.* } To, jaké činy působí vyvstání v tom kterém horkém a studeném pekle a další, pro lepší upamatování toho to poznej ze súter. Nepiši to, neboť se obávám mnoha slov.

Co se týče Částečného pekla,³² [jejich obyvatelé pobývají] v pustých pláních kraje lidí a dalších {*ale jsou i pod břehy oceánu a nemají pevné místo*} během každého jediného dne prožívají pekla, ale jsou vedení i k blaženosti nebe. V *Čarmavastu*³³ je řečeno: „Během dne připravují jiné o život, v noci se drží ctnosti a mravnosti. Zakoušejí dobré i špatné plody takových činů.“ A dále: „V noci s chťícem cizoloží, během dne se drží ctnosti a mravnosti. Zakoušejí dobré i špatné plody těchto skutků.“ Tak to říkají bytosti Částečného pekla obchodníku Šrónakótikarnovi.³⁴ A tím byl ukončený výklad o peklech.

Hlavním místem pobytu prétů {*to je veliký oceán*} a palác jeho vládce je pod Džambudvípou, tam je v dosahu pět set jódžan město zvané Kapi-la.³⁵ Vůdcem prétů je vládce jménem Jama³⁶ a ten tu završuje vržení nectnostných činů a [zároveň] zakouší slávu podobnou bohům danou jeho ctnostnými činy. {*„Rozptýlení“³⁷ jsou také na místech lidí i bohů. Žijí i na pláních, ve vodě a v nebi. Vládce*} tohoto obklopuje 36 oddělených rodin

31 Tib. *bšes springs*, „Dopis duchovnímu příteli“, text připisovaný Nágárdžunovi, překlad viz Lobsang Tharchin – Artimus B. Engle, *Nágārjuna's Letter: Commentary by Venerable Rendawa, Zhö-nu Lodrö*, Dharamsala: Library of Tibetan Works and Archives 1979. Tibetický originál (s komentářem Rendawy) viz: Red mda' ba, *Bšes pa'i springs jig gi rnam bšad 'phags pa'i dgongs pa kun gsal žes bja ba bžugs so*, (editor A. Sonam, Shastri), Sarnath-Varanasi: Pleasure of Elegant Sayings Printing Press 1971. V originále se daná pasáž evidentně vztahuje k pekle Nekonečná muka.

32 Částečné peklo je v tibetštině doslova „žijící jediný den“ (*ñi cche*), což je synonymem krátkosti působení.

33 Tib. (*lung*) *ko lpags kji gži*, Derge Kangjur 1 (součást textu Vinajavastu, tib. 'dul ba gži).

34 Tib. *Gro žun skjes* (*Gro bžin skjes*). Tento obchodník měl žít podle tradice v čase Buddhova působení.

35 Tib. *Ser skja* (v textu chybně *gser skja*). Má se nacházet 500 jódžan pod Vaišálí (*Dung dkar, Dung dkar chig mdzod čhen mo*, Peking: Krung go'i bod rig pa dpe skrun khang 2002, 1853).

36 Tib. *gšin rdže*, „Pán mrtvých“.

prétů; tak se to podává v *Saddharmanusmrtjupastháně*.³⁸ Podle ní nesou názvy: Vypouklý břich a Ústa jako jehla, Jedlík lejn a Učitel jedlíků vůni, Jedlík dharem a Jedlík darů, Piják vody a Žijící z myslí, Jedlík slin a Jedlík girland, Polykač krve, Jedlík masa, Polykač vonného kouře, Prudce ničící chování, Zkouška, Přebývající pod zemí, Velmi mocný, Tělo planoucí v noci, Nezkoumání, Toužebné tvary, Přebývající na ostrově, Jamova palice, Jedlík dětí, Brahmův démon a Jedlík plev, Jedlík nečistot, Přebývající na silnici, Přecpávající se, Olizovač ohně, Polykač jedu, Přebývající na osamělém místě, Přebývající na pohřebišti, Přebývající na stromech, Přebývající na křižovatce čtyř cest. To je 36 rodin márů.³⁹

V *Bhúmivastu* se uvádí, že jsou trápení hladem a žízní. Přitom když přijdou k proudu řeky, tu chrání muži třímající nejružnější zbraně. Je vnější pošpinění jídla a pití a v tomto případě přijdou k řece a vidí tam krev a hnis, a tak nemohou dojít potěšení.

Jiní naleznou jídlo a pití bez překážek, mají ale ústa, krk, končetiny velmi malé, břicha veliká a podobně, a tak nejsou schopni dojít potěšení. To je vnitřním pošpiněním jídla a pití.

Jsou přetové s girlandou plamenů ohně. Jedí smetí a podobné a zároveň je jejich tělo jídlem a pitím spalované. Mění se ve výkaly a moč a zároveň rozřezávají maso vlastního těla; nemohou si tak užít potěšení z jídla a pití a objasňuje se, že to jsou tzv. přetové tří rodin znečištěného jídla a pití.⁴⁰

Nyní co se týče Rozptylených, tam se dostávají z oněch [předchozích míst]. Vyjmenovávají se jako přetové pohybující se po nebi, [démoni] jedlíci masa smeteného prachu⁴¹ a další. Vysvětluje se také, že přetové Rozptýlení jsou na pláni hrozivé pouště.

O [prétech] je řečeno ve zmiňovaném *Čarmavastu*:

Když s hněvem užíváme hrubých slov,
a jsme hrabiví a lakomí,
ani malého daru nedáme,

37 Tib. *kha 'thor ba*. Jsou zřetelně podskupinou prétů i zvířat. Zvířata mají stejně jako přetové základní místo ve velkém oceánu a mezi lidmi i bohy jsou jen „rozptýlení“.

38 Tib. *Dran pa ñer gžag*, skt. *Saddharmanusmrtjupasthána*, Derge Kangjur 287.

39 Uvádí však jen 34. Pozoruhodné je, že náhle nazývá přety „máry“ (tib. *bdud*), buddhistickými pokušiteli. Tib. *lto gug, kha khab ltar, gšang za, kun ston dri za, čhos za, sbjin pa za ba, čhu 'thung, bsam pas 'cho ba, mčhul ma za, phreng ba za, khrag za, ša za, bdug pa za, drag šul spjod pa, glags lta, sa 'og gnas, mthu bo čhe, mcchan mo lus 'bar, mi glags lta, 'dod gzugs, gling bar gnas pa, gšin rdže dbjugs pa, bjis pa za, cchangš srin, 'bru ji šun pa za, mi gcang za, lam čhen gnas, mang du za, me 'dag za, dug za, dgon par gnas pa, dur khrod gnas, šing la gnas, lam gji bži mdor gnas pa*.

40 Obecně 36 rodin prétů dělí tibetská tradice do tří skupin: prétů vnějšího pošpinění, prétů vnitřního pošpinění a prétů pošpinění jídla a pití samotného.

41 Tib. *rdul khrod kji ša za*.

míříme k prétům světa zanikání.

A dále:

Omámením pýchy stavu bez nemoci,
omámením arogantním požitkářstvím mladých,
nedáváním ani malých darů,
míříme k prétům světa zanikání.

To říkají prétové muži jménem Šrónakótikarna,⁴² když doputoval ke břehům oceánu.

Co se týče vaibhášiků, podle nich jsou [oblasti prétů] také v peklech, neboť strážci pekel Jamové patří k prétům. A proto o nich mluví učitel Dharmasubhúti v Kapitole o šesti stavech bytostí takto:⁴³

Kdo je hněvivý a prudkého konání,
skutečně se raduje ze špatnosti,
raduje se nad sužovanými utrpením,
zrodí se jako rákšasa Jama.

Tak to vykládají a přijímají.

Sautrántikové se [o prétech domnívají], že žádný z nich není v peklech a není ani cítící bytostí. Říkají, že výsledkem moci nectnosti dospějí vně [pekel i stavu cítících bytostí], a proto vyvstávají jako Jamové, železní psi, Vrány rozsévající děs a podobně.

Podle jógáčary a madhjamaky se jejich místo a podobně přesně objasňuje tak, že je „podle myslí“. To je tak, že s výjimkou obyvatel pekel (tj. cítících bytostí, které se dostaly do pekel) nejsou ostatní mezi cítícími bytostmi. Ale nejsou ani vně. Podle nich se démoni Jamové, základna spalovaná ohněm, plameny ohňů a další děsivé výjevy rodí silou nectnostné mysli samotné a ta pak působí muka. Neboť v *Bódhičarjávátáře*⁴⁴ je řečeno:

Všechny zbraně při cítících bytostech v peklech,
kdo a proč je způsobuje?
kdo vytváří železnou základnu spalovanou ohněm?

42 Viz pozn. 34.

43 Dharmasubhúti (*čhos ldan rab 'bjor*) měl být žákem Buddha, název kapitoly v tibetštině zní *'gro ba drug gi cchiḡ le'u*.

44 Tib. *spjod 'džug*, český překlad viz Šántidéva, *Uvedení na cestu probuzení: Bódhičarjávátára*, přel. bhikkhu Dhammadípa, závěrečná studie Jiří Holba, Praha: DharmaGaia 2000.

odkud se bere množství ohně?
je řečeno, že tyto a vše obdobné,
se mohou zrodit ze zkažené mysli.

Tak to vysvětlují.

Zvířata („sehnuté bytosti“) se povětšinou vyskytují ve vnějším oceánu. Rozptýlení se vyskytují mezi lidmi a božstvy světa touhy. Podle vaibhášíků jsou však i v peklech.

Názvy buddhistických pekel podle abhidharmy

(Horká pekla)

1. Oživující – tib. *jang sos* – skt. samdžíva
2. Černé linky – tib. *thig nag* – skt. kálasútra
3. Drtící – tib. *bsdus 'džoms* – skt. sangháta⁴⁵
4. Nářek – tib. *ngu 'bod* – skt. raurava
5. Silný nářek – tib. *ngu 'bod čhen po* – skt. maháaurava
6. Horko – tib. *ccha ba* – skt. tapána
7. Veliké horko – tib. *rab tu ccha ba* – skt. pratapána (mahátapána)
8. Nekonečná muka – tib. *mnar med* – skt. avíči

9. Doplnující pekla (Obklopující pekla) – tib. *lhag pa'i dmjal ba* (ně *'khor ba*) – skt. utsada
  - 9.1. Strouha řěavých uhlíků – tib. *me ma mur gi 'obs* – skt. kukúlam
  - 9.2. Bahno tlejících mrtvol – tib. *ro mjags kji 'dam* – skt. kunapa
  - 9.3. Cesta zaplněná břitymi – tib. *spu gri gtams pa'i lam* – skt. kšuramárge (obsahuje dále oblasti nazývané: Háj mečových listů – tib. *ral gri lo ma'i nags cchal* – skt. asipattravana, Háj železných stromů šálmali – tib. *lčags gi šal ma li'i nags cchal* – skt. ajahšálmalivalana, tibetské texty je také souhrnně nazývají Obklopené zbraněmi – tib. *mcchon čha'i skor*)
  - 9.4. Nepřebroditelná řeka – tib. *ču bo rab med pa* – skt. nadívaitaraní

- (Studená pekla)
10. Puchýřovitý – tib. *ču bur čan* – skt. arbuda
11. Praskající puchýře – tib. *ču bur rdol ba* – skt. nirarbuda

45 K tomuto pecklu blíže viz Luboš Bělka, „Buddhistická pekla: Zobrazení a texty vztahující se k třetímu pecklu *Sangháta*“, *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Philologica, Orientalia* 2. Olomouc: Univerzita Palackého (v tisku).

12. Cvakající zuby – tib. *so tham tham pa* – skt. atata
13. Volající ačhu – tib. *a čhu zer ba* – skt. hahava
14. Volající kjihu – tib. *kji hud zer ba* – skt. huhuva
15. Utpala – tib. *utpal* – skt. utpala
16. Lotos – tib. *padma* – skt. padma
17. Velký lotos – tib. *padma che* – skt. mahápadma

18. Částečné peklo – tib. *ñi cche* – skt. pradéšika

SUMMARY

**Crows Disseminating Dread and Worms with Iron Mouths:
Hells in Tibetan Text of Abhidharma**

This paper presents a translation of the description of hells from the Tibetan classical compilation on Abhidharma, known as the *Exposition of Abhidharma Arranged Into the Chapters And Called Ornament of the Evident* (*chos mngon pa mdzod kyi tshig le 'ur byas pa'i 'grel pa mngon pa'i rgyan zhes bya ba bzhugs*). The author is a 13th century Tibetan scholar known as *Mchims 'jam pa'i dbyangs* who resided in the Narthang monastery. His compilation is used to this day by various schools of Tibetan Buddhism. This treatise of the hells is not substantially different from the “root text” on Abhidharma by Indian scholar Vasubandhu which has been already translated into French, English and Russian, but still adds some interesting details. The text is introduced by a brief presentation of the descriptions of hells in India in general, Indian Buddhism and the genres of literature which later appeared in Tibet. The elaborated pictures of hells served various purposes for Buddhists in Tibet. It is firstly part of a cosmological discourse, where “number-codes” of the measurements of hells are related to the idea of the Buddhist Dharma present in the space of the world. Secondly it served as an important means of motivation for Buddhist studies and practice. In Tibet and Mongolia descriptions of hells were often fixed part of the genre of the so called *'das log* literature which was also used for missionary purposes. Vivid descriptions of the hells by those who returned back to the life supposed to motivate people with indifferent attitude towards the Buddhist Teaching. In Mongolia, such function of hells is confirmed by the number of editions of the picture-book of large number of hells compiled in 19th century and supplemented by short descriptions of the particular hells in Mongolian and Tibetan.

Ústav jižní a centrální Asie
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova
Celetná 20
116 42 Praha

DANIEL BEROUNSKÝ

e-mail: berodaff@ff.cuni.cz